

© Bill Woodrow, *Sitting on history I*, (1990/95, brons)
Deze levensgrote sculptuur is pas af als er iemand op plaatsneemt. Het boek verwijst naar de geschiedenis die gefilterd wordt door miljoenen geschreven pagina's. De bal en de ketting wijzen erop dat we aan deze historische lessen niet kunnen ontsnappen.

Erfgoedbibliotheken Vlaanderen in een breder perspectief

Het Overlegplatform Bewaarbibliotheken Vlaanderen, intussen omgedoopt tot Erfgoedbibliotheken Vlaanderen, heeft sinds zijn oprichting op 1 april 2005 alle inspanningen gebundeld om de zichtbaarheid van bewaarbibliotheken en de overzichtelijkheid op dit terrein te verbeteren.

Leeszalen waar kostbare werken geraadpleegd worden, krijgen meer en meer te maken met bezoekers die zelf foto's maken met hun digitale camera, handheld scanners of geavanceerde gsm's. Lezers zorgen op deze wijze liever zelf voor goedkoop illustratiemateriaal dan het via de reguliere, administratieve weg te bestellen. Dit staat te lezen in de nieuwsbrief van de *Rare Books and Manuscripts Section* (RBMS, sectie van ALA)¹. Het comité, dat bevoegd is voor de publiekswerking, stelt vast dat elke bibliotheek anders op dit fenomeen reageert: sommige verbieden het, andere vragen een vergoeding, nog andere bieden zelf goedkope jpeg's aan. RBMS wil zich nu buigen over deze nieuwe trend en een gemeenschappelijke richtlijn uitwerken. Het is maar één voorbeeld van de vele thema's waarover in het Amerikaanse samenwerkingsverband ideeën worden uitgewisseld en een bron van inspiratie voor het Overlegplatform Bewaarbibliotheken Vlaanderen, nu Erfgoedbibliotheken Vlaanderen.

De start van het Overlegplatform Bewaarbibliotheken Vlaanderen

Op 1 april ging het Overlegplatform Bewaarbibliotheken Vlaanderen van start. Dat bestaat uit twee promotoren, prof. dr. Pierre Delsaerd (Universiteit Antwerpen) en An Renard (directeur Stadsbibliotheek Antwerpen), Evelien Kayaert (projectmedewerker), die het communicatieuik ter harte neemt, en Mieke Lietaer (projectmedewerker), verantwoordelijk voor het inhoudelijke aspect. Het project wordt

MIEKE LIETAER is kunsthistorica en gediplomeerde in de Aanvullende Studie in de Documentatie- en Bibliotheekwetenschap.
mieke.lietaer@ua.ac.be

gehost door de interuniversitaire vakgroep Informatie- en Bibliotheekwetenschap binnen de Universiteit Antwerpen en wordt voor een periode van zes maanden door de Vlaamse Gemeenschap gesubsidieerd in het kader van het Archiefdecreet. Het project is een rechtstreekse uitloper van de studie *Bewaar(de)bibliotheken* van Jeroen Walterus². Deze pioniersstudie zorgt samen met de studie *Bewaarbibliotheken in Vlaanderen* van Ludo Simons³ voor een duidelijke analyse van de pijnpunten in de huidige situatie van de bewaarbibliotheken en koppelt daar meteen ook een reeks beleidsvoorstellen aan.

Hoe is de situatie van de bewaarbibliotheken in Vlaanderen momenteel? De Vlaamse Regering maakte de laatste jaren veel werk van een herstructurering van het culturele veld. De oprichting van steunpunten zoals het Vlaams Centrum voor Volkscultuur, Culturele Biografie Vlaanderen en Cultuur Lokaal zijn hiervan het resultaat. In vier nieuwe decreten is expliciet aandacht voor het documentaire erfgoed in bibliotheken⁴. Voor de bewaarbibliotheken blijft de situatie echter onduidelijk. Zoals in het memorandum voor de nieuwe Vlaamse regering wordt gesteld: *"Het decretale kader voor de archiefinstellingen, bewaarbibliotheken en documentatiecentra moet verder worden ontwikkeld en verfijnd zodat de*

*publiekrechtelijke culturele archiefwerking, de bewaarbibliotheken en de documentatiecentra een volwaardige plaats in het erfgoedlandschap krijgen.*⁵

Het overlegplatform kreeg als eerste opdracht de bewaarbibliotheken zichtbaarder te maken en de overzichtelijkheid te vergroten. Maar richten we ons op de bewaarbibliotheken of op de bibliotheken met bewaarcollecties? Iedereen is het ermee eens dat er weinig bewaarbibliotheken te vinden zijn in de strikte betekenis van bibliotheken die primair een conserverende functie hebben. Bewaarcollecties komen echter voor in vele en bovendien in zeer uiteenlopende bibliotheektypes.

Enkele eigenschappen van bewaarcollecties in bibliotheken

Kenmerkend voor bewaarcollecties is dat de eerste aandacht uitgaat naar een langetermijnbewaring, hoewel er een goed evenwicht moet worden gevonden tussen de eis van bewaring en de nood aan beschikbaarstelling. Enerzijds wordt speciaal met deze bewaarintentie verworven, anderzijds is er sprake van een continuüm waarbij materialen geselecteerd worden uit een algemene collectie en overgebracht worden naar de bewaarcollectie. Aanleiding voor deze speciale behandeling zijn vaak de waarde, die zowel financieel als cultuurhistorisch kan zijn, de zwakke toestand van het materiaal (bv. oude kranten), de zeldzaamheid...

De specifieke status van de verzameling binnen de bibliotheek houdt echter een gevaar in. De speciale conserverende maatregelen en de afwijkende aanvraagmodaliteiten kunnen aanleiding geven tot een organisatorisch en operationeel isolement. Hierdoor bestaat het gevaar dat deze speciale collecties niet adequaat worden aangepakt in het globale programma van de bibliotheekdiensten en dat ze over het hoofd worden gezien bij de budgettaire planning van de bibliotheek. Dit gevaar wordt nog groter als collecties verborgen zijn, dat wil zeggen verstoken zijn van ontsluiting of toe zijn aan retrocatalogisering.

Zoals blijkt uit een onderzoek van Bart Coppein is dit ook in Vlaanderen een bekend fenomeen⁶. De zwakke ontsluiting is niet zonder gevaar voor de veiligheid van deze collecties en de slechte toegankelijkheid vormt ook een belemmering voor wetenschappelijk onderzoek. Een snelle ontsluiting op collectioniveau, in afwachting van een ontsluiting op itemniveau, zou deels kunnen tegemoetkomen aan dit probleem.

Met de omschrijving 'bewaarcollecties in bibliotheken' worden niet enkel de historische fondsen van vóór 1800 bedoeld. Historische collecties hebben een evidente waarde en kunnen belangrijk zijn voor het imago van de bibliotheek. Maar ook de productie van de 19de en de 20ste eeuw vormt een enorme uitdaging op het gebied van verzamelen, conserveren en garanderen van beschikbaarheid. Het is absoluut noodzakelijk dat bibliothecarissen het belang van al deze collecties actief promoten en er aandacht voor vragen binnen hun eigen instellingen. Zij moeten daarbij soms wel optornen tegen de kernactiviteit van de moederinstelling. Als spreekbuis van de onmiddellijke verantwoordelijken van deze collecties kan het overlegplatform hier een rol vervullen.

Impact van terminologie

Om een zicht te krijgen op de mogelijke taken voor een overlegplatform in Vlaanderen leek het zinvol op zoek te gaan naar verwante organisaties in het buitenland. Een eerste taak bij de zoekopdracht was het vinden van vertalingen van 'bewaarbibliotheek'. Zoals blijkt uit het bijgevoegde schema zijn er niet meteen vreemdtaalige tegenhangers gevonden. Zelfs bij onze bureaus in Nederland wordt dit woord niet vaak gebruikt. De term is dus vrijwel specifiek Vlaams. Nederland neemt eerder zijn toevlucht tot de omschrijving 'speciale bibliotheken' en 'speciale of bijzondere collecties', hoewel dat eveneens neerkomt op een zwakke invulling van deze begrippen⁷. Het nadeel van de omschrijving 'speciale bibliotheek' is dat ze zo veelomvattend is dat ze ons gemakkelijk op onbedoeld terrein doet belanden.

Nederlands	Engels	Frans	Duits
Bewaarbibliotheken, bewaarcollecties, bibliotheekinstelling met bewaarfunctie			
Documentair erfgoed/patrimonium	Heritage, (cultural) heritage library, documentary heritage	Patrimoine écrit (et graphique), collections patrimoniales, héritage	(Gedruckte) Kulturerbe
Historische fondsen	Rare books and manuscripts	Fonds rares et précieux, fonds anciens	Alte Drucke
Speciale/bijzondere collecties, speciale bibliotheken	Special collections		Spezialbibliotheken, Sondersammlungen

Het zoeken naar goede definities voor deze 'bijzondere collecties' is trouwens een constante in de literatuur. Pas sinds de jaren 1950 vindt de reflectie over deze bibliotheekafdelingen haar weerslag in wetenschappelijke artikels⁹. In Noord-Amerika wordt de tekst *Librarians as enemies of books* van Randolph G. Adams als het startpunt

beschouwd van de bewustwording rond het bestaan van deze *rare book collections* in bibliotheken. De tekst dateert van 1937 maar kan ook de hedendaagse bibliothecaris nog boeien¹⁰. De specifieke problematiek en de nood om hierover van gedachten te wisselen leidden in 1958 tot het ontstaan van RBMS: *Rare Books and Manuscripts Section*. Dit samenwerkingsverband, dat als de stamvader van het Vlaamse platform kan worden beschouwd, hoort bij de *Association of College and Research Libraries* (ACRL) die op haar beurt een onderdeel is van de *American Library Association* (ALA)¹¹. Onder de auspiciën van ACRL verschijnt het tijdschrift *RBM: A Journal of Rare Books, Manuscripts, and Cultural Heritage*, dat ook online raadpleegbaar is. De inleidende tekst op deze website laat al doorschemeren hoe het denken over deze collecties geëvolueerd is: "As

rare book and manuscript libraries have metamorphosed into special collections libraries, so too have special collections libraries changed into cultural heritage repositories."¹²

Aan de basis van de zoektocht naar een goede omschrijving voor *a rare book* in de jaren 1950 lag de noodzaak om het naakte bestaan van deze bijzondere collecties in bibliotheken te rechtvaardigen met inbegrip van de vereiste extra inspanningen en van de financiële implicaties. Een zorg die we vandaag ook in Vlaanderen zien. De opdrachtomschrijving die Culturele Biografie Vlaanderen vzw aan prof. dr. Ludo Simons gaf, maakt echter ook duidelijk dat naar een duidelijke definitie wordt gezocht om het veld te kunnen overzien¹³. Sinds een twintigtal jaar voelt

men in de VS niet langer de noodzaak aan van een exacte omschrijving. Het naakte bestaan van deze afdelingen wordt er niet meer in vraag gesteld.

In de Angelsaksische wereld is door de jaren heen een verschuiving merkbaar van de omschrijving *rare books and manuscript* naar de bredere term *special collections*. William J. Joyce geeft een verklaring voor deze evolutie. Hij ziet vier fases in het ontstaan van speciale collecties in de VS en dit in nauwe correlatie met de evolutie in het hoger onderwijs en de ontwikkeling van nieuwe wetenschappelijke disciplines¹⁴. In een eerste fase, aan het einde van de 19de eeuw, werd men zich bewust van de aanwezigheid

van *rare books* en werden ze apart van de rest van de collectie geplaatst. Aanvankelijk was er weinig interesse om onderzoek naar deze boeken aan te moedigen. *Special collections*, boekenensembles over een bepaald onderwerp, werden niet apart geplaatst. In een volgende fase, in de periode 1900-1930, ontstonden aparte *treasure rooms* en *rare book reading rooms* voor het raadplegen van de kostbare werken. De speciale collecties, traditioneel omschreven als een verzameling van vaak weinig kostbare materialen die toch een bepaalde onderzoekswaarde vertegenwoordigden rond een bepaald onderwerp, hadden nog steeds niet dezelfde status. Na 1930 groeide de interesse voor manuscripten en archiefmateriaal. In deze periode begon de benaming *special collections* de connotatie te verwerven van 'zeldzaam' en 'waardevol'. Vanaf 1960 trad een vierde fase in. Met het ontstaan van de sociale geschiedschrijving rees ook de interesse voor efemera, kranten en andere bronnen die tot dan toe amper een verzamelwaarde hadden. Er ontstonden heel wat nieuwe speciale collecties, vaak opgebouwd rond thema's waarover nog relatief gemakkelijk te verzamelen viel. Deze nieuwe collecties vormden op hun beurt de aanleiding voor nieuwe onderzoeksvragen.

In Frankrijk bestaat er een analoge beweging waarbij de oude benaming *fonds anciens, rares et précieux* vervangen wordt door het ruimere *patrimoine écrit*. Die laatste term is vrij recent en vooral in voege getreden dankzij het rapport van Louis Desgraves van 1982, dat een mijlpaal is gebleken in de bewustwording van het nationale belang van het geschreven erfgoed. Soms wordt deze omschrijving echter als te beperkend ervaren en wordt de term *patrimoine écrit et graphique* voorgesteld¹⁵. Dit is vooral te begrijpen vanuit de Franse situatie, waarbij de *Bibliothèques municipales*, doorheen de geschiedenis de bewaarplaats werden van zeer hybride verzamelingen¹⁶.

Zowel in Franstalig als in Engelstalig gebied wordt gebruik gemaakt van de term *héritage/heritage*. In de context van bibliotheekcollecties wordt het begrip vaak verbonden met de wettelijk depolfunctie. Dit hoeft niet te verwonderen omdat een wettelijk depot wordt aangelegd met het doel het intellectuele erfgoed van een land of regio te verzamelen en te bewaren.

Buitenlandse inspiratie voor de werking van Erfgoedbibliotheek Vlaanderen

Van bij de start van het project Overlegplatform Bewaarbibliotheek Vlaanderen werd gezocht naar een beter klinkende naam. Uiteindelijk is gekozen voor Erfgoedbibliotheek Vlaanderen, op basis van verschillende overwegingen. De term erfgoed is vandaag bij een ruim publiek bekend, mede door initiatieven als de Erfgoeddag. Verder is de bewaarfunctie nooit de enige opdracht van deze bibliotheken. Het platform wil de mogelijkheden die deze bibliotheken en hun collecties bieden op een dynami-

Carll Cneut maakte in opdracht van Erfgoedbibliotheek Vlaanderen deze tekening bij een 17de-eeuws liedje (cf. www.erfgoedbibliotheek.be onder Activiteiten: Cultuurmarkt 2005).

sche wijze onder de aandacht brengen. Allerlei initiatieven kunnen een steentje bijdragen om deze collecties zichtbaarder te maken en de toegankelijkheid ervan te vergroten, ook voor een breed publiek.

Duitsland werd in de tweede helft van de 20ste eeuw geconfronteerd met hiaten in het verzamelgebied van vóór 1913. Het concept van een verdeelde nationale bibliotheek komt van Bernard Fabian¹⁷. Naar zijn idee ontstond een virtuele nationale bibliotheek, de *Arbeitsgemeinschaft Sammlung Deutscher Drucke* (AGSDD), waarbij zes instellingen voor een bepaald tijdssegment verantwoordelijk zijn. Duitsland heeft in tegenstelling tot Frankrijk een sterk regionaal bibliotheekbeleid maar heeft tevens veel ervaring in samenwerking. Zo bestaat er in de wetenschappelijke bibliotheekwereld een methodische opsplitsing in disciplinaire velden: de *Sammelschwerpunkte*¹⁸. Onderdeel hiervan zijn de *Regionale Sammel-schwerpunkte* waarbij de nadruk wordt gelegd op geschiedenis en personen die gerelateerd zijn aan een bepaalde regio. De verantwoordelijkheid voor het verzamelen, ook retrospectief, is telkens toegewezen aan een bevoegde bibliotheek. Tenslotte bestaat er ook een dergelijke afspraak over de verdeling per collectiedomein tussen de zeven belangrijkste Duitse kunstbibliotheken.

Op Vlaams niveau bestaan er vandaag amper collectieafspraken tussen erfgoedbibliotheken. Een betere afstemming en coördinatie van de collectievorming zouden thema's voor overleg kunnen zijn binnen het overlegplatform. Daarnaast zijn er nog vele thema's voor overleg denkbaar. Om in het domein van het collectiemanagement te blijven: het uitwerken van typecontracten bij schenkingen en van richtlijnen voor de omgang ermee. Maar ook het plannen van een bewaringsstrategie voor dynamische documenten of het opstellen van criteria om materiaal over te brengen van de algemene naar de bewaarcollectie, zijn mogelijke onderwerpen.

Op het gebied van behoud en beheer ligt de prioriteit bij het richting geven aan een gecoördineerd conserveringsbeleid en de voorbereiding van een expertisecentrum rond conservering. Het Nederlandse project *Metamorfoze* kan als voorbeeld dienen¹⁹. Maar ook het Nationaal Bibliotheekfonds, dat in Nederland fondsen verzamelt om de omvangrijke taak van het bewaren van het papieren erfgoed te ondersteunen, kan Vlaanderen inspireren²⁰. Het ontwikkelen van gemeenschappelijke richtlijnen rond behoud, beheer en veiligheid is een ander mogelijk agendapunt. Ontsluiting op diverse niveaus moet aangemoedigd worden om de zichtbaarheid van de bijzondere collecties te verbeteren. Hoogwaardige, eenvormige en 'nationale' ontsluitingsprojecten zoals STCV zijn een noodzakelijke voorwaarde bij wetenschappelijk onderzoek²¹.

Digitalisering en publiekswerking vragen om samenwerking, zowel met partners binnen als buiten de sector. De ontwikkeling van het beroep van de erfgoedbibliothecaris moet in Vlaanderen nog van start gaan.

Een kaart van de Vlaamse erfgoedcollecties in bibliotheken

Het eerste probleem is echter dat het Vlaanderen vooralsnog ontbreekt aan een duidelijk overzicht van welke collecties waar worden bewaard en door wie. Nochtans is een dergelijke kaart een noodzakelijke voorwaarde om een beleid gestalte te kunnen geven. Daarom ziet het platform het als zijn eerste taak om hier werk van te maken. Bestaande repertoria en lijsten, zoals opgemaakt door Walterus²², helpen op weg. Het onmiddellijke voordeel van een kwaliteitsvol repertorium kan zijn dat opname in de lijst impliciet zal zorgen voor een erkenning van het bestaan van bewaarcollecties in bibliotheken. Verder is het voor zwak ontsloten en onontsloten collecties een eerste toegang en is het een noodzakelijke basis om collectieafspraken te maken en een adequaat communicatiebeleid te voeren.

Naar het voorbeeld van enkele buitenlandse repertoria wordt geopteerd voor een inventaris op collectieniveau²³. Met de medewerking van de betrokken bibliotheken moet het mogelijk zijn deze databank samen te stellen en actueel te houden.

Het project Erfgoedbibliotheken Vlaanderen werd alvast voor de periode van één jaar verlengd en dit voor anderhalf voltijds equivalent.

Noten

1. *RBMS Newsletter*. - American Library Association, (Spring 2005) 42; p. 5. Zie <http://www.rbms.nd.edu/>: "As in past sessions, we talked about how we deal with new developments in technology, this time focusing on the technologies that readers themselves are bringing into our reading rooms."
2. Walterus, Jeroen, *Bewaar(de)bibliotheken in Vlaanderen: eindrapport*. - Brussel: Vlaamse Gemeenschap, 2003. Zie [http://www.wvc.vlaanderen.be/cultuurbeleid/onderzoek/bewaar\(de\)bibliotheken.pdf](http://www.wvc.vlaanderen.be/cultuurbeleid/onderzoek/bewaar(de)bibliotheken.pdf).
3. Simons, Ludo, *Bewaarbibliotheken in Vlaanderen*. - Antwerpen: Culturele Biografie Vlaanderen, 2005. Zie http://www.culturele-biografie.be/culturele_biografie_vlaanderen/index.cfm?id=2844, zie ook het artikel van prof. dr. Ludo Simons in dit nummer.
4. *Decreet houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid, Archiefdecreet, Topstukkendecreet, Erfgoeddecreet*.
5. *De toekomst van Vlaanderen: vragen voor een Vlaams Cultuurbeleid: memoranda 2004 voor de nieuwe Vlaamse regering*. - Raad voor Cultuur. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, p. 98 en p. 100. Zie <http://www.wvc.vlaanderen.be/cultuur/>.
6. Coppein, Bart, *Terra incognita: een ontdekkingsreis naar het Vlaams archivalisch en documentair erfgoed van uitzonderlijk belang*, in: *Bibliotheek- & archiefgids*, 80 (2004) 3; pp. 11-19.
7. *NRC Handelsblad*. - *Van stoffige boekenkast tot 'clean high tech': bibliotheken zijn meer dan een verzameling boeken en bladen alleen. Een speciale boekenbijlage ter gelegenheid van tweehonderd jaar Koninklijke Bibliotheek*, supplement 3 sep. 1998 via <http://www.nrc.nl/W2/Lab/Profiel/Bibliotheken/historie.html>: "Speciale bibliotheken bestaan bijna zo lang als de mensheid zelf. Maar wat precies de definitie van 'speciale bibliotheek' is? De bibliotheekwereld is er niet helemaal uit. Onder de ruimste definitie vallen: bibliotheken van verenigingen (het Nederlands Bibliotheek

Petrus Lombardus, *Sententiae* (Openbare Bibliotheek Brugge, ms. 184).

- en Lectuur Centrum), instellingen (Nederlands Theater Instituut) bedrijven (Hoogovens), musea (Multatulimuseum), archieven (Internationaal Informatiecentrum en Archief voor de Vrouwenbeweging), orden (bibliotheek jezuiten) en ministeries. Niet duidelijk is waar bijvoorbeeld de bibliotheek van het Vredespaleis of de bibliotheek van het Instituut Français d'Amsterdam (Maison Descartes) onder vallen. Zijn ze 'speciaal' of 'wetenschappelijk'? Om maar te zwijgen over de privé-bibliotheek."
8. Umstätter, Walther, *Semiothischer Thesaurus*. - Berlin: Humboldt Universität. Institut für Bibliothekswissenschaft. Zie <http://www.ib-berlin.de/~wumsta/infopub/semiothes/lexicon/default/dz2.html>: "Eine Bibliothek, deren Informationsangebote auf das spezielle Interesse einer bestimmten Zielgruppe von Nutzern ausgerichtet ist, das außerhalb der Hochschul-, National-, Regional-, Schul- und zentralen Fachbibliotheken liegt."
 9. Peckham, Howard H. (ed.), *Rare book libraries and collections*, in: *Library trends*, 5 (1957) 4; Cloonan, Michèle Valerie (ed.), *Recent trends in rare book librarianship*, in: *Library trends*, 36 (1987) 1; Jones, Barbara M., *Special collections in the twenty-first century*, in: *Library trends*, 52 (2003) 1.
 10. Adams, Randolph G., *Librarians as enemies of books*, in: *Library quarterly*, 7 (1937): pp. 317-331. Zie <http://www.people.virginia.edu/~pm9k/libsci/enemy.html>.
 11. <http://www.rbms.nd.edu/>.
 12. <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlpubs/rbm/rbm.htm>.
 13. Simons, Ludo, *Bewaarbibliotheken in Vlaanderen: ideeën voor en beleid ter zake*. - Antwerpen: Culturele Biografie Vlaanderen, 2005. Zie http://www.culturelebiografie.be/culturele_biografie_vlaanderen/index.cfm?id=2844, zie ook het artikel van prof. dr. Ludo Simons in dit nummer.
 14. Joyce, William L., *The evolution of the concept of special collections in American research libraries*, in: *Rare books & manuscripts librarianship*, 3 (1988) 1; pp. 19-29.
 15. Cohen, Gérard en Yvon, Michel, *Le plan d'action pour le patrimoine écrit*, in: *Bulletin des bibliothèques de France*, 49 (2004) 5. Zie http://bbf.enssib.fr/bbf/html/2004_49_5/2004-5-p48-cohen.xml.asp: "La notion de patrimoine écrit est d'ailleurs trop restrictive: les fonds patrimoniaux des bibliothèques publiques sont constitués de documents très divers: manuscrits, livres et imprimés de toute nature, mais aussi cartes, plans, partitions musicales, dessins, monnaies, médailles, inscriptions, estampes, affiches, photographies, etc. Il serait plus exact de parler de 'patrimoine écrit et

- graphique'."
16. Dossier patrimoine, in: *Bulletin des bibliothèques de France*, 49 (2004) 5. Zie http://bbf.enssib.fr/bbf/html/2004_49_5/2004-5-p5-melot.xml.asp.
 17. <http://www.ag-sdd.de/>.
 18. <http://webis.sub.uni-hamburg.de/>.
 19. <http://www.metamorfoze.nl/>.
 20. <http://www.kb.nl/infolev/nbf/>.
 21. <http://www.slcv.be/>.
 22. Walterus, Jeroen, *Bewaar(de)bibliotheeken in Vlaanderen: eindrapport*. - Brussel: Vlaamse Gemeenschap, 2003. Zie [http://www.wvc.vlaanderen.be/cultuurbeleid/onderzoek/bewaar\(de\)bibliotheeken.pdf](http://www.wvc.vlaanderen.be/cultuurbeleid/onderzoek/bewaar(de)bibliotheeken.pdf).
 23. • On-line repertoria in Frankrijk, Canada, Zwitserland en Duitsland: Répertoire national des bibliothèques et de centres de documentation (RNBCD), zie <http://www.ccr.bnf.fr/>, Directory of Special Collections of Research Value in Canadian Libraries, zie <http://www.collectionscanada.ca/collections/>, Répertoire des fonds imprimés anciens de Suisse, zie <http://www.hhch.unizh.ch/hhch/indexfranz.html>, Sammelschwerpunkte via <http://webis.sub.uni-hamburg.de/>
 - Gedrukte repertoria van Groot-Brittannië en Nederland: Bloomfield, B.C., *A directory of rare book and special collections in the United Kingdom and the Republic of Ireland*. - London: Library Association Publishing, 1997, en Maleboer, J., *Repertorium bijzondere collecties: historische en moderne verzamelingen in universiteitsbibliotheek, de Koninklijke Bibliotheek, de bibliotheek van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en de bibliotheek met wetenschappelijke steunfunctie*. - Den Haag: Koninklijke Bibliotheek, 1997.

SAMENVATTING

In Vlaanderen groeit het besef rond de precaire situatie van het papieren erfgoed in bibliotheken. Het project 'Overlegplatform Bewaarbibliotheek Vlaanderen' is ontstaan vanuit de concrete nood aan een meer structurele ondersteuning voor deze erfgoedbewaarders. De impuls voor een aangepast beleid zal immers uit de bibliotheeksector zelf moeten komen. De projectmedewerkers van het initiatief, dat intussen de naam 'Erfgoedbibliotheek Vlaanderen' kreeg, maken allereerst werk van een grotere zichtbaarheid en overzichtelijkheid van het netwerk van bewaarbibliotheek. Een kijkje over de landsgrenzen heen leverde bovendien een verfrissende kijk op de problematiek rond erfgoed in bibliotheken en inspiratie voor de werking van een overlegplatform van bewaarbibliotheek.

ABSTRACT

Flanders develops an increasing awareness of the precarious situation of the written heritage in libraries. The project 'Overlegplatform Bewaarbibliotheek Vlaanderen' results from the need for a more structural support to these libraries. For, the impetus towards an adapted policy will have to come from the library sector itself. The project, renamed 'Erfgoedbibliotheek Vlaanderen', seeks to enhance the visibility and to provide a better view of the network of heritage libraries. A brief survey of the situation of heritage libraries abroad provided a refreshing look and inspiration for the functioning of a discussion forum on heritage libraries.